

Vilniaus lietuvių namai

Intonacinių gebėjimų ugdymas 1 – 5 klasėse

- Parengė: Vilma Vilkytė –
Žemaitaitienė

2012m.

- Atnaujintose „Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiose programose,,
teigiama:

Kalbinio ugdymo paskirtis – padėti mokiniui įgyti elementaraus raštingumo pagrindus, išsiugdyti elementarius teksto kūrimo ir suvokimo gebėjimus, sukurti prielaidas įgyti ir plėtoti intelektines galias, emocinę, dorovinę, socialinę, kultūrinę patirtį.

- Ugdant teksto kūrimo ir suvokimo gebėjimus labai svarbu pirmiausia išmokyti sąmoningai skaityti ir intonuoti.

Aktuali 1-5 klasių problema - nemokėjimas skaityti

- Kalba – tai bendravimo priemonė.
- Žmogus kalba ne tik bendrauja, bet ir siekia išreikšti save.
- Mokėjimas intonuoti parodo žmogaus kalbos kultūrą bei bendrą jo išsilavinimą.
- Intonacinių gebėjimų ugdymas –labai svarbus ir sunkus uždavinys.

lot. *intono* – garsiai tariu

Intonacija - kalbos tonas, melodija,
balso pakilimų ir nusileidimų
kaitaliojimas. (dlkž)

Intonacijos fonetiniai požymiai:

- frazės dėmenų pagrindinis tonas
- intensyvumas
- trukmė
- balso tembras
- žodžio tarimo būdas ir tonas

Pirmoko skaitymas ir santykis su tekstu truputį skiriasi nuo kitų pradinųjų klasių mokinių.

Pirmokas klauso, skaito ir galvoja, kas parašyta (klausau ir skaitau).

Vyresni mokiniai jau stengiasi išgirsti ne tik kas sakoma, bet ir kaip sakoma.

- Vaikystei būdingas pasaulio pažinimo jausmas yra pats stipriausias, tai sudaro mokymosi pagrindą

- Lavinant pradinių klasių mokinio intonacinius gebėjimus labai svarbu leisti jam pačiam išgyventi.
- Dinamiškumas, naivumas ir vaizdingumas – tai stimulai, kurie taip žavi vaiko prigimtį.

Intonācijas mokymas pradinēse klasēse turi būtī sistemīngas

INTONACIJA

Kalbējīmas īr klausymas

Rašymas

Skaitymas, literatūros (kultūros)
pažīnīmas

**Pagrindinis ir labai svarbus mokytojo
uždavinys - padėti mokiniui pajusti
tekstą taip, kad jį išgyventų ir tikėtų tuo,
ką skaito**

Pavyzdžiui:

- Šile meškutis dručkis...
- Ten šile, kur eglės ošia...
- Viena kartą į darželį...
- Mamyte, man jau gėda...
- Mane nelaimė lydi, esu balta pelytė...

- *Išgyvenimas* – didžiulė vertė mokant intonacijos.
- Išgyvenimas padeda suvokti pagrindinę sakinio mintį ir tinkamai nustatyti **loginį kirtį**. Loginį kirtį gali sudaryti vienas žodis, o gali būti žodių junginys (dažniausiai priklauso nuo sakinio ilgumo).

■ *Intonacijos ir skyrybos pratybos*

- **Ką** tau tetulė padovanojo?
 - **Ką** tau tetulė padovanojo?
 - **Ką** tau tetulė padovanojo?
 - **Ką** tau tetulė **padovanojo**?
-
- **Man padovanojo** gyvą šuniuką- tikrą draugą! (. / ...)
 - **Man padovanojo gyvą šuniuką-** tikrą draugą! (. / ...)

- Intonacijos akcentavimas laipsniuojant
- garsiai- *garsiau*- garsiausiai
- Tyliai- tyliau – tyliausiai
- Linksmi – linksmiau- linksmiausiai
- (liūdnai, griežtai, abejingai...)

Intonacija mokant taisyklingo tarimo

1. Asociacijų žaidimas

- lukštas, stiklas, pipiras, purvas, ☹️
- sūris, kopūstas, vyšnios, slyvos 😊

2. Žaidimai su greitakalbėmis

- Išstark "pupą", nekrutinęš lūpą.
- Papyko nuo kepto baravyko.
- Laive -laivelis,
Laivelyje- laiviukas,
Laiviuke-laivuliukas,
Laivuliuke- leliukas.

- Kepė kepinį kepėjas,
kepdamas kepurę kėlė,
Klapt kepurė ant kaktos ,
kepiniai kad ims kvatot !

- Baisiai
Baisi
Baidyklė
Baido

- Mokantis intonacijos labai svarbu, kad šalia teorijos atsirastų ir pratybų- kvėpavimo, raumenų atpalaidavimo, balsu naudojimo ir garso tarimo įgūdžius.(kalbiniai įgūdžiai yra susiję su kūno raumenų judesiais,o tie su nervų sistema)

■ Reikalavimai

1. Pratimai turi atitikti kalbos tikslus. (kalba turi tarnauti menui) mokinys privalo žinoti, kodėl daro šiuos pratimus.
2. Mokinys turi žinoti, kokį rezultatą jis pasieks darydamas šiuos pratimus.

Psichofiziniai žaidimai padeda išjudinti vaikų kūrybinę vaizduotę.

- Užsimerkę klausosi eilėraščio, pvz.:
- Rudenėlio skundas...

- U ti ti ti, šalta, -

Skundžiasi ruduo:

- Kas pasiūs man palta,

Kas kepurę duos?

Kojos jau sušlapo,

Permerkė lietus.

Kas iš klevo lapų

Man pasiūs batus?

Just. Marcinkevičius

1. Mokiniai turi užsimerkti ir įsijausti į tai, kas vyksta eilėraštyje.
2. Klausomasi kelis kartus.
3. Pasiūloma įsisvaizduoti, kad tai jie stovi lauke, pučiant žvarbiam vėjui.
4. Mokiniai bando patys skaityti ir intonuoti.

- Atgaminti tik artikuliuojant (be garso)
- Tik šnabždant
- Krūtininiu šnabždesiu
- Tyliu balsu (kažkas miega)
- Normaliu, ramiu balsu, kad būtų girdėti tik klasėje

- Siunčiant balsą už durų, arba už scenos (į žiūrovų salę)
- Už lauko durų
- Už uždaro lango
- Į mišką
- Į dangų

Balso stiprumas priklauso nuo aplinkybių - šalia stovinčiam sakome pakankamai ramiai, o, atstumui didėjant, stipriname balsą, tačiau būtina stengtis, kad balsas išliktų natūralus.

Galima dar labiau sustiprinti emocijas įtraukiant draminiį žaidimą :

- pavaizduoti (be žodžių, tik jausmai, veido išraiška, akys ir judesiai, gali būti garsai)

Jūs tokie sušlapę ir sustingę grįžtate namo,
namuose irgi šalta, jūs pasiimate degtukus,
bandote pakūrenti židiniį, bet degtukai nenori
degti, jie lūžta ir gęsta...

- Lavinant balsą ir ugdant intonaciją labai svarbūs kvėpavimo pratimai (padeda atpalaiduoti raumenis, atsipalaiduoti pačiam mokiniui, ugdo fantaziją).

Piktas vėjas

Jūra pyko, šniokštė, barės,

Iš pajūrio žmones varė.

Smėlio pilį vėjas griovė.

Nuo galvos kepurę rovė.

(*stiprus vėjas trukdo kvėpuoti, ryjame orą, tankiai kvėpuojame...*)

- Vaikščiodami įsivaizduokite, kad po jūsų kojomis yra medžių lapai.
- Ką jūs jaučiate, kokio jūsu nuotaika?
- Gal lapai jums kažką pasako?
(Įsiklausykite)
- Įsivaizduokite, kad tai jūs esate medžio lapai.
- Kaip keičiasi jūsų nuotaika?

DĖDĖ RUDENĖLIS

Krinta lapas uosio,
Krinta lapas klevo -
Dėdė rudenėlis
Žemėn atkeliavo.

Purto jis berželį,-
Purto jis žilvitį, -
O pro jo kepurę
Saulės nematyti.

Šokit, lapai uosio,
Šokit, lapai klevo -
Dėdė rudenėlis
Žemėn atkeliavo.

Vytė Nemunėlis

Intonacijos mokymas neįmanomas be žodžių reikšmių aiškinimo.

(...) tai sausas, tai apsiašarojęs žemuogės lapas, stiebiasi ar svyra smilga, papursta ar susisuka samanės. Kalba žolės ir mažiausios žolelės.

Kartais aukštai aukštai šaudu kregždės, o kartais net žemę sparnais brauko. Linksmi čiučbėjęs paukštelis pradeda čypsėti, lyg sunerimęs. Ne laiku ūkteli pelėda. Sučiaudi vilkas. Tai dusliai, tai skardžiai loja lapė. Šasteri iš po krūmo kiškis. Grinkšteli dantimis voverėlė. Kalba, oi kalba raiškiai kalba ir girios žvėreliai, ir mažieji paukšteliai, tik reikia jų kalbą perprasti.

E. Šimkūnaitė

- Išgyvenimai yra labai svarbūs skaitant bet kokį kūrinį, nes lengviau išaiškinti kūrinio temą, idėją, problemą.
- Lengviau atpažinti kūrinio ekspoziciją (užuomazgą, kulminaciją, atomazgą.)

Vienas iš intonacijos mokymo būdų pamėginti
perteikti skirtingą nuotaiką.

Pavyzdžiui, kaip apibūdinti optimistą ir kaip
pesimistą

Optimistas –
iš gyvenimo tikisi tik gero, retai
yra nusiminięs, visada puikiai
nusiteikęs ir žino, kad sėkmė
jo neapleis.

- Pesimistas – jis iš anksto žino, kad jam nepasiseks, kad gyvenimas kupinas nemalonumų, nusiteikęs, jog jis yra nevykėlis.

■ Užduotis: pasiūlytas pasakėčias
(„Vėžlys ir kiškis”, „Lapė ir vynuogės”,
„Žiogas ir skruzdė”, „Beždžionė-karalius”
ir kt.)

perskaityti taip, tarsi mokiniai būtų optimistai
arba pesimistai.

Užduotis vaizduotei ir intonacijai lavinti:

Du mokiniai, vienas į kitą nežiūrėdami, lentoje rašo po vieną žodį.

Pvz.: ŠUO / SPINTA

Po to mokiniai turi sukurti situaciją su šiais žodžiais.

- Teksto suvokimo gebėjimų ugdymas yra neatsiejamas nuo intonacinių gebėjimų ugdymo.
- Lavinant 1-5 klasių mokinių intonacinius gebėjimus, labai svarbu leisti jiems patiems išgyventi kuo įvairesnes situacijas.
- Intonacinius gebėjimus ypač svarbu ugdyti 1-5 klasėse, nes būtent tokio amžiaus vaikų pasaulio pažinimo jausmas yra pats stipriausias ir sudaro mokymosi pagrindą.

Ačiū už dėmesį !

